

Metropoolia

Sest sina saad Kristuse tunnistajaks kõigile inimestele selles, mida sa oled näinud ja kuulnud. (Ap. 22,15)

Me tunnistame armu, kuulutame halastust, ei varja heategusid.
(Suurest veepühitsuspalvest)

Jumalaema Jeesuslapsega. Mosaik, XII sajand. Cappella Palatina, Palermo, Sitsiilia.

Täna sünnib Neitsist see, kes oma käega kogu loodut üllal peab;
mähkmetesse mähitakse kui inimlaps see, kes on olemuselt ligipääsmatu;
sõimes magab see, kes alguses taevad oma sõnaga kinnitas;
emapiimaga toidetakse seda, kes lasi oma rahvale körbes mannat sadada;
Koguduse Peigmees kutsub targad enese juurde; nende annid võtab vastu Neitsist sündinud Poeg.
Meie kummardame Sinu sündimist, oh Kristus!
Meie kummardame Sinu sündimist, oh Kristus!
Meie kummardame Sinu sündimist, oh Kristus!
Lase meil näha ka oma jumalikku ilmumist.

Läkitus meie Issanda ja Päästja Jeesus Kristuse sündimise pühal Issanda aastal 2023

Foto: Gennadi Baranov 2019

Mie Päästja,
Päevatõusmine Kõrgelt,
tuli ülevalt meie juurde
ja meie, kes pimeduses ja surmavarjus
istusime, leidsime tõe...

(Kristuse sündimise eksapostilaar)

Pühitsetud valitsejad, armsad vennad,
Tartu piiskop Eelija ning
Pärnu ja Saare piiskop Aleksander,
kallid preestrid ja diakonid,
auväärsed arhondid,
minu südamele armsad meie püha kiriku
liikmed!

Jöulusönum ei ole suunatud ainult inimkonnale üldiselt. See on eeskätt suunatud igale inimesele eraldi. See sõnum jõub iga hingeni ainulaadsel ning era-kordsel viisil. Ma võin siinkohal öelda, et rõõm Kristuse sündimise üle puudutab meid kõiki väga lähedalt, isiklikult: see on eelkõige suur rõõm, mida on kuulutatud justnimelt minule. Jesuslaps sünnib sõimes isikliku annina just minu jaoks.

Kui ma püüan olla ustav valgusele, mille Jumal mulle sel öösel annab, siis otsustan ma olla töeline, olla valmis andma tunnistust „valgusest, mis valgustab iga inimest, kes maailma tuleb” (Jh 1:9), nõnda nagu me seda kuulutame oma jumalateenistustel. See jumalik valgus juhib ja aitab mind, vaatamata minu rumalusele, sõimes magava lapseni. Seda mitte ainult minu mõtetes, vaid kõigis elu olukordades. Veelgi enam, mitte ainult ühe korra, vaid iga kord, kui see on vajalik.

Enne kui läheme edasi, vaadakem, mida kirjutab Aleksandria püha Atanaasi Jumala Sõna lihaksaamisest:

On aeg hakata tõsisest tegelema tullevikuga

Intervjuu metropoliit Stefanusega

Milliseid mõtted ja tunded valdavad teid praegu EAÕK sajanda juubeliaasta lõpusirgel?

Jumala Sõna, ilmihutu, kadumatu „ja surematu tuleb meie sekka. Ta ei olnud ka enne meist lahus, sest Ta oli ligi igale osale oma loodust. Ta täitis kõik kõikjal, sest Ta oli koos oma Isaga. Kuid Ta tuleb meile näitama oma armastust meie, inimsoo, vastu... Ta tunneb kaasa meie nõrkusele, Teda häirib meie allakäik ning Ta ei suuda taluda surma võimu meie üle. Et takistada oma loodu hukkaminemist, et Tema Isa tehtud töö inimeste loomisel poleks kasutu, siis Ta võtab ka endaleihu, mis ei erine meie omast. Ta ei võtnud enesele mistahes ihu üksnes selleks, et end nähtavaks teha. Just Neitsis ehitab Ta eneseleihu kui kohaloleku templi, mille Ta valib oma ilmutamise vahendiks.”

Ma tahaksin teile tutvustada ka ühe tundmatu kirjamehe mõtteid seoses Kristuse tulemisega meie juurde:

Kui meie suurim vajadus oleks „Kolnud haridus, oleks Jumal meile saatnud õpetaja.

Kui meie suurim vajadus oleks olnud tehnoloogia, oleks Jumal meile saatnud inseneri.

Kui meie suurim vajadus oleks olnud raha, oleks Jumal meile saatnud pankuri. Kui meie suurim vajadus oleks olnud meebleahutus, oleks Jumal meile saatnud koomiku.

Kui meie suurim vajadus oleks olnud tervis, oleks Jumal meile saatnud arsti.

Kuid meie suurim vajadus oli andestus. Seega Jumal saatis meile Päästja.”

Ja selleks läheb Ta kuni millegi uskumatu ja kujuteldamatuni: „Sõna sai lihaks” (Jh 1:14). Jumal sai inimeseks. Jesus, saades inimeseks, tuli elama meie elu. Meie olemasolu usklikena, nii praegune kui ka igavene, sõltub sellest evangelistide Matteuse ja Luuka kuulutusest: täna sündis igaühe meie jaoks Päästja, Tema on see laps ja Tema on Jumal. Selle tööstus on vägagi segane: „Te leiate lapsukese mähitud ja sõimes magavat” (Lk 2:12), nii seletas ingel karjastele. Märk sellest, et Ta on Jumal?... Selleks olnuks vaja trompeteid, välku, relvi, rahvahulki. Lühidalt, kogu tavapärist saginat, mis saadab vägevaid.

Eelkõige on minu jaoks märgiline võrdlus meie kiriku 90. juubeliga. 100. aastapäeval, kui patriarh oli lahunud, tundsin tohutut uhkust, sest mõistsin, et meil on töeline kirik. Mul on jätkuvalt meeles kiriku 90. juubel ja tänavu kogetu oli midagi sootuks muud. Meie kirik sai näidata, et kirikus on inimesed, kirikurahvas, ja et oleme võimalised omaenese vahenditest

Jumal muidugi on vägev... Kuni Ta saab tulla vaesuses ja vaikuses. Just Petlemmas algab teekond, mille ees kõik muud teekonnad kahvatuvad: kellestki saab inimlikult Jumal ja jumalikult inimene. Sõimes sündimine kuulutab Jeesuse soovi, et Teda arvataks kõige vaesemate, kõige kehvemate, puudust kannatajate, haigete, kinnipeetute, patuste hulka. Ühesõnaga kõigi nende hulka, kes kannatavad, kes on hüljatud, tagakiusatud, põlatud, tõrjutud!

Paljudele meie seast on väga raske sellest kinni pidada. Paljud ei usu ega tunnista, et Jesus Naatsaretist võiks olla Jumala Poeg, lihakssaanud Jumal, Jumal, kes võttis vastu meieihu, meie rõõmud ja kannatused, meie surma. Nad jäävad oma mõtete pimedusse, sest nad pole mõistnud valgust, mille Jesus nendeni toob – töelist valgust, mis särab maailmas. Uskumine Jeesuse Kristuse jumalikkusesse tähindab Teda usaldada ning soovi armastada nagu Tema. Just see-tõttu kutsutakse meid, kes me oleme Tema vastu võtnud, tooma see töde kõigini, kellega me läbi käime ning kes huvituvad ja keda võib-olla köidab meie pühendumine Jeesusele Kristusele. Kuni selleni, et nad ühel päeval saaksid öelda: „Sa pöörad mind peaaegu oma Jumala poole!”

kirkuid taastama. Kui mõtleme sellele, et suure kirikuhoone kordategemiseks kulub sadu tuhandeid eurosid, ja et kogudused ise omal jõul selle kanda võtavad, ise kõike korraldavad, otsimata abi kirikult, leiadav ise vajalikud vahendid ega jääd lootma piiskoponnale või kirikukeskusele. Selle üle tundsin suurt uhkust ja olin südamest rõõmus, nähes, kuidas meie rahvas – rahu-

Meil on vaja kogu Jumala jõudu, haelastust ja andestust, et me saaksime sõna otseses mõttes Jumala armu juurde tagasi. Jumal annab selle uue võimaluse oma sündimise päeval. See on meile antud ainulaadne pääsemisvõimalus. See on meie lunastuse täielik ja sügav töelisus, mille saatis korda Jeesus Kristus.

Selleks peab meie süda valima halastuse, Jumala armastuse. Süda ei saa seda muul moel teha, kui Jesus ei tule täitma neid kuristikke, mis eraldavad inimest Jumalast: kuristikke, mis ütleval Talle „ei”, kuristikke, mis võõrandavad meid üksteist, kuristikke, mis ei rebi meid üksnes üksteisest lahti, vaid rebivad meid sügavalt lahti me endi olemusest.

Leidku jumalik Petlemma laps meie südametes ja kõigis avatud südametes rohkelt õiglust, armastust, rahu ja kindlat lootust. Aamen!

† Stefanus,
Tallinna ja kogu Eesti metropoliit,
Püha Sinodi esimees

likult, püsivalt – kasvab ja rohkeneb ning loob uusi väljavaateid tulevikus. Kui ma kasvöi Setumaa suurtel pühadel vaatan kogu seda kokku tulnud rahvahulka ja kõiki neid lapsi, kes on kaasa võetud, siis see näitab selgelt, et meie kirikul on tulevikku.

Samuti on kätte jõudnud aeg hakata ette valmistama, mis ja kes tuleb pärast mind.

See ei tähenda, nagu kavatseksin nüüd kohe kuhugi minema hakata, aga inimesed tuleb ette valmistada. Ja selliseid muudatusi ei mõelda välja käigu pealt. Tuleb olla valmis, tuleb teha õigeid valikuid. Seega, tulevikku silmas pidades, ootab ees veel palju tööd.

Lisaks sellele võin praegu öelda, et meie suur õnnestumine on teoloogia instituut. Praktiliselt kõik preestrud, keda praegu pühitsetakse, on saanud ettevalmistuse õigeusu teoloogias. Selle ettevalmistusega kaasneb teistsugune mõtteviis, teistsugune vaimuseis. Tasapisi õnnestub meil ära la-hustada ja lagundada mineviku halb pärand ning alles hoida see, mis on hea, sest kogu meie vaimulikkond kannab seda head pärandit, kuigi meil on olnud ka raskeid hetki.

Kokkuvõttes olen väga uhke, et meil on oma kirikurahvas: oma inimesed, kes oskavad teha valikuid. Oskavad vahet teha. Kirik ei kasva enam nii, nagu ta kasvas mõned aastad tagasi, inimeste arvel, kes ise ka ei teadnud, miks nad siin on. Praegu kasvab kirik nende inimeste arvelt, kellel on tõsine suhtumine, kes on ustavad ja võimelised asju paremini tegema ning kes usalduses ja armastuses hoiavad oma metropoliidi ligi.

Teine asi, millest tahan rääkida, on meie hoiak ja suhtumine: eriti seoses probleemidega, mis meil on oma vene vendadega Moskva kirikus. Sedapuhku tundsin, et lõpuks ometi on patriarch ja oikumeenilise patriarchaadi sinod hakanud teatud asjadest aru saama. Varem heideti meile ette liiga jäi ka hoiakut, aga nad ise said petta ja nüüd siis lõpuks mõistsid, miks meie hoiak on olnud just selline. Rahumeelne, kuid kindel ja selge. Me ei ole olnud nõus tegema kompromisse. Me tahame elada kirikus ja kirikuna kõigi nende inimestega, kes tahavad olla selle kiriku liikmed, muud midagi.

On aeg hakata tõsiselt tegelema tulevikuga. Alusmür on laotud, nüüd tuleb asuda ehitama seinu, ja mitmest eri küljest. Valmistada ette minu järeltulija. Minu arvates kulub veel neli-viis aastat, kuni oleme saavutanud tõelise tasakaalu metropoliidi tegevuse ja rahva reaktsiooni vahel sellele tegevusele ning leidnud mooduse, kuidas rahvas saaks aidata metropoliidil oma tööd edasi viia ja suunata. Mina ise olen olnud väga privilegeeritud, sest võin täiesti ausalt öelda, et jah, mitte kõik ei ole minuga alati nõustunud, aga mulle on ka alati öeldud, miks see nii on, minu eest pole varjatud töde. Vähemalt ei ole seda teinud minu lähimad töökaaslased ja oleme ühiselt edasi liikunud. Nagu ma meie viimasel täiskogul ütlesin, ei ole kiriku elu ühe inimese kätetöö. Kogu ihu peab ühiselt tegutsema. Kirikus ei tegutse mitte üks inimene või mingi rühm inimesi, vaid tugev, Kristuse ümber koondunud kiriklik ihu. Loomulikult on vaja kedagi, kes annaks kätte suuna, vaimse püüdluse sihi, aga tööd teeb ikkagi kogu ihu ühiselt. Ja täna on meil töesti kogudused, kes toetavad ki-

riku tööd. Enamasti on need suured kogudused, aga on ka väikseid, kes on valmis panustama nii oma aja kui varaga veendumuses, et oleme õigel teel. Niisiis, praegu on aeg kõike tehtut kindlustada ja kui seinal on püstti, tuleb hakata mõtlema sisustusele. Mis tähendab seda, et iga rühm, iga inimene, kes on pühendunud kiriku tööle, teab, mida ja miks ta teeb. Mitte iseeneses kasuks, vaid Jumala auks ja ülejäänud kogukonna hüvanguks. Toetades teisi, et nad võiksid areneda palju tõelisemate hüvede suunas kui need, mida ühiskond pakub. Selline töö ootab ees ja see nõub aega. Patriarh tunnustas mind töesti märkimisväärsest, kui ta korduvalt rõhutas, et usaldage oma metropoliiti, toetage oma metropoliiti, sest tal on head tulevikuplaanid. Ja töesti, mul on head plaanid, aga need ei ole minu isiklikud plaanid, vaid ma pean silmas kirikuelu tõelust. Kui meie kirikurahvas, meie preestrud ja piiskopid kaasa ei tule, ei jõua me kuigi kaugele. Selliseid asju üksinda ei tehta. Mina igal juhul olen väga optimistlik tuleviku osas.

Olete öelnud, et patriarchi visiit oli töeline kordaminek. Kas võiksite rääkida, milles see kordaminek täpsemalt seisnes ja millised on olnud vastukajad?

Esiteks: patriarchile, kes vabariigi presidendi kutsel saabus Eestisse ametlikule visiidile, sai osaks privileeg suhelda Eesti ühiskonna kõigi tasandi struktuuridega. Kahel esimesel päeval toimusid väga olulisid, tõsised kohtumised meie kiriku asjus presidendi, peaministri, sise- ja välisministritega, riigikogu esimehega. See oli viisiid ametlik pool. Selles samas kontekstis toimusid ka erinevad lõuna- ja õhtusöögid, kus oli võimalik rääkida, arutada, mõtteid vahetada märksa põhjalikumalt kui lühikese ametlike kohtumiste ajal.

Riiklikule tasandile lisandus kohalike omavalitsuste tasand. Kõik kohaliku võimu esindajad ja võtmeisikud said osa patriarchi visiidist. Linnapead, vallavanemad panustasid sellesse, et patriarchi vastuvõtt oleks suurepärane ja sellest sai suur kordaminek. Võib seega öelda, et kõik riigi struktuurid, alates presidendifrast kuni väikseima riigiametnikuni, näitasid, et riik on huvitatud ja näeb patriarchi osalust meie kiriku tulevikus ja meie kirikut osana suuremast tervikust. Loomulikult ei võetud vastu mingeid erakordseid otsuseid, aga suhtlus oli sisukas. Lisaks pidas patriarch loengu ülikoolis, mis on *par excellence* kultuuri ja tarkuse tempel. Ja seal ta mitte üksnes ei rääkinud rahva ees, vaid kohtus ka üliõpilaste ja õppetoodudega ning jõudis seega selle osani ühiskonnast, kes tegutseb ja töötab vaimses sfääris, ülikooli tasandil. Noorteni, kellegest homme saavad riigi ja rahva elu edendajad.

Ning lõpuks kokkupuude kirikurahvaga. Mitte lihtsalt viisakas naeratuste vahetamine, vaid palveteenistus Tallinnas pühade Siimeoni ja Hanna kirikus ning liturgia Issanda Muutmise kirikus, kus ta kohtus

inimestega, sealhulgas ka ukraina pagulastega, meie vendadega, kes on praegu hädas, ja meie üliõpilastega, kellel on teoloogia kooli diplom; ühele neist andis täise diplomi üle. Seega kaks jumalateenistust Tallinnas, samuti jumalateenistus Tartus, suur vabaõhuliturgia Värskas, kuhu tuldi kokku üle kogu Eesti. Pärnu kontserdimajas toimus patriarchi auks kontsert, millel ettekandele tulnud esimene muusikapala oli loodud spetsiaalselt patriarchile, mis tähendab, et patriarch oli igas mõttes inimeste poolt omaks võetud. Ja siis veel Hiiumaa ringreis, mille käigus võis näha, milline erakordne areng on toimunud viimase kümne aasta jooksul: varem oli seal ainult üks kirik ja nüüd on kolm kirikut ja neljas on ettevalmistamisel. Patriarh sai niiviisi näha eesti rahvast, sai kirikurahvaga suhelda ja seeläbi näidata, et me oleme osa märksa suuremast ruumist kui see väike maa-ala, millel meie kirik asub. Patriarhi visiit oli teatud mõttes kinnitus ja heaksiit kogu sellele tööl, mis viimase 25 aasta jooksul on ära tehtud.

Enamgi veel, tema ringreis oli niivõrd õnnestunud, et selle vastukajad jõudsid ka teiste kirikuteni. Pärast patriarchi visiiti viibisin Kreekas: Kreeka kirik oli kutsunud mind õigeusu ajakirja *Orthodoxia* sajandale juubelile. Piduliku sündmuse tähistamist korraldas Kreeka kiriku sinod, seal osales 80 Kreeka kiriku piiskoppi ja kõik nad rääkisid vastuvõtust, mis patriarchile Eestis osaks oli saanud, öeldes, et nemad poleks suutnud asja sellisel tasemel läbi viia. Sama seisukohta kuulsin ka Küprose ja teiste kirikute piiskoppidelt. Praeguseks ajaks oleme saanud rahvusvahelisel tasandil tuntuks. Me ei ole mitte ainult oma kohaliku usu kandjad, vaid anname tunnistust tõelusest, millel on tähendus kogu maailmale. Võtame või Euroopa Kirikute Konverentsi. Meie koht on seal, me oleme selle liikmed, me oleme töesti olemas. Nii et patriarchi visiit ei ole lihtsalt mingisugune mõnetunnine austusavalduste vahetamine mõnes ametlikus vastuvõturuumis või kirikuhoones, vaid see kannab endas tunnistuseandmist ja tulevikuvisioni. Patriarh on see, kes meid inspireerib. Ja tema läkitus meie täiskogule näitab väga ilmekalt, et teemad, millest seal juttu, on räägitud usus tulevikku. Täna võib ta meie rahvale selliseid asju öelda, sest meie rahvas suudab neid järgida. Ma arvan, et patriarchi visiit oli väga suur kordaminek. Täname Jumalat selle eest!

Mida sooviksite oma kirikule järgnevaks sajaks aastaks või siis vähemalt lähimateks aastateks ja kümneniteks?

Ma soovin, et õigeusu kiriku õpetuse, usu ja kirikuelu plaanis jätkaksime nii, nagu oleme siiani toiminud. Kuna meie kirik on viimaks ometi eesti inimeste poolt omaks võetud ja kui siiani veel täpselt ei teatud, kes me oleme, siis nüüd, pärast patriarchi visiiti ja selle vastukajasid, on riigivõimud aru saanud, et me oleme töesti siinne kirik, et me oleme eesti kirik, me kuulume Eesti-

le, et meie ajalugu on osa Eesti ajaloost ... ja see on suur kordaminek. Patriarhi visiit oli meie tunnustamise seisukohalt plahvatustlik kordaminek just selle teadvustamise seisukohalt, kes me oleme. Varasema kohta võib ju ka öelda, et meie vastu oldi kena, riigivõim toetas meid ja seda toetust pole me kuidagi kuritarvitanud, aga täpselt samamoodi toetati ka kõiki ülejäänuid. Sedapuhku me tundsite, et meid töepoledest tunnustatakse. Saadakse aru, et oleme töesti see, kes me oleme, et see maa siin on meie maa, meie kodumaa, ja seda maad me teenime. Ma tahaksin, et just niisama rahumeelselt me ka jätkaksime: meie pole kellegagi tüli otsinud, kõige vähem veel Vene kirikuga. See, mis nad meiega on teinud, on olnud täiesti ennekuuulmatu, aga me pole neile kunagi samaga vastanud. Olen alati olnud veendumusel, et meie tee on Jumala tee ja me peame ikka ja alati jääma avatuks ja külalislahkeks kõigi suhtes.

Mis puutub kiriku sisemistesse struktuuridesse, siis, tahtmata surve avaldada, tuleb meil siiski korrigeerida mõningaid asju, mis varasemast ajast siiani alles on, aga mis enam ei kehti. Näiteks mõningate kauem ametis olnud vaimulike suutmatust mõista, et kirik on üks ihu, mis toimib ühiselt, mitte et igaüks üks omas nurgas teeb, mida tahab. Õigeusu kirikus on kiriklik struktuur, mis põhineb euharistia eeskujul, euharistia on meie kiriku alus ja kõik meie kiriklikud struktuurid toimivad samamoodi, nagu toimib euharistia. Ja kui te küsite minut, et mida see tähendab: siis see tähendab, et Kristus on kiriku pea ja siinse maailmas saab see pea nähtavaks piiskopi kohalolu kaudu. Õigeusu kiriklik struktuur on episkopaalne ja kui piiskopid teenivad, siis nende seas on üks esimene, kes on teistega vördrne ja kes on eestseisja, nagu ka euharistias, kus üks preester on eestseisja ja tema ümber on teised preestrid ja diakonid. Seega on meie arusaam kirikuõpetusest euharistiline.

Ja just see arusaam pole mõningate meie preestrite peas veel piisavalt omaks võetud sel lihtsal põhjusel, et neil ei ole olnud niisugust ettevalmistust. Ma ei kritiseeri meie vaimulikke. Vanad oljad on võimaldanud meil elada ja ellu jäädva, on teinud seda, mida nad on suutnud, lihtsalt praegu oleks Neilgi aeg aru saada, et see, mis oli varem, ei ole enam see, mis on praegu. Iga üleminek on keeruline. On vaja kannatlikku meelt, aga on vaja ka teadmist, et vähehaaval suudame need asjad omaks võtta. Lihtsalt tuleb meie vaimulikke rohkem õpetada ja harida just kirikuõpetuse tasandil, mis ei tähenda sugugi, et nad poleks teinud suurepäraselt tööd või nende head taset võiks kahtluse alla seada, kuid kirikuõpetuse mõttes pole me veel sellel tasemel, kus me peaksime olema. Ja ma loodan, et uute preestrtega, kes on õppinud õigeusu teoloogiat, seda muret ei ole.

Ning samas on vaja, et ka piiskopid saaksid aru, et meie suhe kirikurahvaga ja preestriga on vaimuliku isaduse suhe, mitte

võimusuhe. Võimul ei ole kirikuga midagi pistmist. Kes ihaleb võimu, seab end väljaspoole kirikut. Minu jaoks on nii. Me peame aitama inimestel olla teel Taevase Isa poole. Jumal usaldab meid ja on usaldanud oma asjad meie kätesse. Need asjad ei ole meie omad. Ja meie suhtumine neisse ei tohi olla administratiivset laadi. Loomulikult vajame kiriku kaanoneid, need võimaldavad meil oma tööd teha, aga tuleb suuta suhtuda neisse vaoshoitusega iga kord, kui mängus on inimese õnn. Meie peame aitama inimesel leida tee Jumala juurde ja seda teed käia – selline on piiskopi roll.

Ja kuna piiskop ei saa ise kõike teha, siis on tal preestrid, kes teda tema töös aita-

vad. Mis tähendab, et piiskop ja preestrid suhtlevad omavahel, ei saa olla nii, et iga preester ise otsustab, mida ta teeb. Ometi seda ikka veel juhtub. Mõned kauem ametis olnud preestrid pole veel mõistnud, et nad ei ole kirikus üksi, et nad peavad töötama koos oma piiskopiga. See on üks neid asju, mis mulle suurt muret valmis tab. Loomulikult võib hoiatada ja karistada, aga see pole sugugi ideaalne lahendus. Minu jaoks on karistamine iga kord märk läbikukkumisest; sellest, et me pole olnud võimelised juhatama inimest sinna, kuhu me pidime ta juhatama tema suhtes Jumalaga. Jumal annab ennast kõigile. Tema ei vali, kes sobib, kes mitte. Tema arm on kõikide jaoks ja nüüd on inimese enda asi

näidata, mida ta sellega ette suudab võtta. Ma arvan, et me peame hea asja nimel olema valmis relativiseerima. Ja piiskop peab olema suuteline seda tegema, see on hädavajalik. Mul on olnud õnn omada väga tugevat suhet oma metropoliidiga Prantsusmaal ning sain temalt korraliku ettevalmistuse, kui olin veel diakon. Oma piiskopiks pühitsemise tseremoonia üles sin, et annan au oma metropoliidile, kes lasi mul läbi teha „ülikooli”, mis oli kohutavalt karm ja nöudlik, aga mis lähtus alati inimese vabadusest. Ja seda ei unusta ma kunagi. Just temalt saadud õppetunnid võimaldasid mul hakkama saada väga keerulistes olukordades. Seega soovin just sellist nöudlikku isadust, sest ka Jumal on

nöudlik, aga kõige aluseks on armastus ja austus inimese vastu, milline see inimene ka ei oleks. Ja minu arvates peavad piiskopid just niimoodi elama ja innustama oma preestreid seda eeskujу järgima.

Seega soovin meile ka tulevaks aastaks jaks kirikut, mis on oma usus kindel ja püsiv, ent samas avatud ja valmis vastu võtma igaüht, sooviga muuta see inimene õnnelikuks, et ta kristlasena võiks rahu-meelselt ja kindlalt käia oma teed Jumala poolle.

Vestelnud Tiina Niitvägi-Hellamaa

Kõrgestipühitsetud Tallinna ja kogu Eesti metropoliit, Meie Tagasihoidlikkuse armas vend ja kaasteenija Pühas Vaimus isand Stefanus, pühitsetud piiskopid, kes teda ümbritlevad, auväärased munkpreestrid, preestrid, iga astme vaimulikud ja kirikuteenrid, lugupeetud arhondiau kandjad, ja kõik aulised koguduste esindajad, kes võtate osa üleilmse Istme alla kuuluvast autonoomse Eesti Apostlik-Õigeusu Kiriku täiskogust – olgu arm ja rahu teie kõikidega Jumal Isalt, meie Issandalt Jeesuselt Kristuselt ja kõige pühamaal ning elavakstegevalt Vaimult, samuti meie patriarchlik õnnistus, õnnesoovid ja patukustatus.

Me tähistasime röömu ja sügava hindeliigutusega sajandat aastapäeva sellest ajast, mil Oikumeeniline Patriarhaat andis teie pühale kirikule autonoomia. Teie kiriku teekond selle rahutu sajandi kestel on olnud imetlusväärne. Meid ja meie aulist saatjaskonda oli õnnistatud oma ametlikul juubelikülaskäigul teie juurde võimalusega veenduda oma silmudega teie kirikuasjade heas seisis ja toimimises, püha vaimulikuseisuse ja uskliku rahva omavahelises läheduses, nagu ka siiras lugupidamises Oikumeenilise Patriarhaadi, „juhtiva ja kannatava” Emakiriku vastu, kes on igal ajal ja igal tunnil oma Eestimaa laste kõrval ning on uhke nende kiriklike ja vaimulike edusammude üle. Täis värsked muljeid südamlikust vastuvõtust Eesti riigi- ja kohalike võimude poolt, heldest võõrustamisest ja vahetustest lugupidamise ja armastuse avaldustest, soovime veelkord väljendada Meie Tagasihoidlikkuse ja meie saatjaskonna siirast tänu.

Jumala hea tahte ja armu läbi toimub nüüd 11. novembril teie kiriku täiskogu järjekordne koosolek. Sellised kohtumised lubavad isiklike kokkusaamisi ja suhtlemissit, on aga ennekõike koht, kus arutatakse jooksvaid kiriklike, vaimulikke, halduslike ja hingekarjaslike küsimusi ning võetakse vastu tarvilikke otsuseid kiriku tunnistuseandmiseks maailmas.

Pühima patriarhi Bartolomeuse läkitus EAOK 2023. aasta Täiskogule

Foto: N. Papachristou

Et kirik võiks Kristuse vääriliselt teha „kodupaik taevas” (Fl 3:20), ei tühista kuidagi viisi meie tunnistust maailmas, vaid pigem kinnitab seda” (ringkirja sissejuhatus, Usk ja Elu nr 15, lk 18).

Meid kõigi jaoks, kes me teenime ju malarahvast, on heategude innustajaks austus üheainsa, püha kogumaapealse ja apostliku Koguduse pärimuse vastu. Kiriku elu kehastub tema jumalateenustutes, kanoonilises ülesehituses, kristlikus eetoses, vaimsuses, armastuse kultuuris ja karjasetöös. On ilmne, et pärimuse alalhoidmise õige viis pole sisepoolse pöör dumine ega suletus. Nagu rõhutab õndsalt uinunud Pergamoni metropoliit Johannes (Zizioulas), kes oli silmapaistev teoloog: „Teoloogia, mis ei pane tähele seda, mis toimub ümberringi, on mõistnud surma pärimuse, mille me oleme isadelt saanud”

(teoses „Maailma lunahind”). Ent ka enese maailma järgi seadmine, püüd „kaasajastada“ kirikut selles mõttes, et võtame omaks Kristuse evangeeliumile võõrad põhimõtted, tähendab pärimuse vaimu hukku.

Usk, nagu pühakiri öpetab, on võidupalk, talent, võitlus ja „kogemuste varal harjunud meelete” (Hb 5:14) vili. Usk on elav kogemus, mitte paigalseisev kindlus. Elavast usust lähtuvad vaimulikud jõud, mis kannavad rohket vilja. Me oleme kindlad, meie, õigeusu kristlased, suudame tänapäeval ühendada oma elu kaasaja inimestena oma kristliku identiteedi, elu ja hea tunnistusega. Me võime olla loovad „maailmas” ja samas „mitte maailmast”, selles kiriklikku elu iseloomustavas pingeväljas, olles Jumala teenijad, keda samas teenib inimsoo esimene Teener Jeesus Kristus, teenides vendi-õdesid „siiras armastuses”, „kui need, kellel ei ole midagi ja kelle päralt on kõik” (2Kr 6:6,10).

Selles vaimus palume Auissandat, et Ta laseks puhata elavate maal ja õigelete telkides Eesti kirikus ustavalt teeninud ülemkarjaste, teiste vaimulike ja kõigi aastast 1923 alates tänaseni õndsalt siit elust lahkinud usklike hinged ja et Ta hoiaks ja kinnitaks selle kiriku rahvast tema elu teise aastasaja teekonnal. Me saadame Teile, meie armas Kõrgestipühitsetud ülemkarjane, Teid ümbritlevatele piiskoppidele ja vaimulikele ja kogu Teie Kristust armastavale karjale Konstantinoopoli Emakiriku õnnistuse. Me soovime selle täiskogu tööle õnne ja häid kordaminekuid ning palume teie kõikide peale elavakstegevat armu ja rohket heldust Kolmainuna kummardataval Jumalalt, kelle taevaülene nimi olgu õnnistatud ja austatud nüüd, ikka ja otsatul aegadel. Aamen.

1. novembril 2023

† Konstantinoopoli patriarch
Bartolomeus,
Armastav vend Kristuses ja tuline
eestpaluja Jumala ees

Eesti Apostlik-Õigeusu Kiriku Täiskogu

11. novembril 2023 toimus Tallinna Issanda Muutmise peakirikus EAÖK korraline Täiskogu.

Päev algas tavapäraselt jumaliku liturgiaga, millele järgnes Täiskogu avamine meie pühima oikumeenilise patriarhi Bartolomeuse tervitusläkitusega.

Tallinna ja kogu Eesti metropoliit Stefanus tänas oma föördumises meie vaimulikke ning kirikurahvast, et meie patriarhi visiit siia septembris nii hästi õnnestus. „Ma tunnen uhkust terve meie kiriku üle. See, mille oleme oma kirikus saavutanud, on meie kõigi ühine töö. Me töesti oleme üks perekond, kus kõik annavad endast, mis neil anda on. Meie uus kirikuperiood avab ka uued kiriklikud väljakutsed. Kõik need aastad on meie peamine väljakutse olnud luua vundament Eesti õigeusu kirikule. Meie kirik on võetud omaks ja ta on leidnud oma koha siin Eesti ühiskonnas. Meil on nüüd oma positsioon, aga sellest peame me nüüd kaugemale vaatama. Ajastul, kui ühiskond ja ühiskonnaliikmed on kaotanud oma elulise eesmärgi, on meie ülesanne olla kirik oma tõelises olemuses, kelle rolliks on rõhutada, kes on Kristus”.

Seejärel liiguti edasi Täiskogu päevakorraga. Päeva esimene pool oli pühendatud EAÖK administratiivsetele teemadele. Peavikaar ülempreester Mattias Palli tutvustas kiriku sisekorraeeskirjade projekti, mis ootab Konstantinoopoli kinnitust.

Ülempreester Ardalion Keskküla andis ülevaate kirikuvalitsuse nii eelmise kui ka käesoleva aasta tööst: koosolekul arutatakse erinevaid majandusteeemasid. Üks suur teema aastast aastasse on pühakodade renoveerimine, mille jaoks EAÖK esitab taotlused Muinsuskaitseametile. Siiani on kirikukeskus ikka vajadusel aidanud projektideks omaosaluse katmisega, kuid nüüd on vaja, et ka kogudused pingutaksid, et seda summat katta.

Preester Abraham Tölp luges ette auditor Alar Heinaste ettekande kiriku eelmise aasta majandusaasta aruande kohta ning jätkas seejärel EAÖK revisjonikomisjoni aruandega.

Ülempreester Aleksander Sarapik tutvustas kiriku järgmiste aasta eelarve projekti, mis sarnaselt teiste hääletusel läinud punktidega vastu võeti.

Fotod: diakon Andreas Noorhani

Pärast lõunapausi jätkati päevakorraga ning EAÖK Täiskogu andis suure häälteenamuuga nõusoleku kahe uue koguduse asutamiseks: EAÖK Puski Kristuse sündimise kogudus ning Suure-Jaani Peeter-Pauli kogudus. Preester Abraham Tölp rääkis lühidalt ka EAÖK Püha Eelkäija skitlast Reomäel ning EAÖK Noorte Liidust, kuhu oodatakse väga suure heameelelega uusi inimesi, kes seda organisatsiooni edasi viiksid.

Arhont Viljo Vetik tutvustas EOC Energy pääkesepaneelide projekti.

Preester Roman Tõnisson rääkis Püha Tar-

kuse koolist. Kooli loomisega soovitakse edasi minna.

Ülempreester Aleksander Sarapik rääkis Suur-Kloostri 14 maja renoveerimisest, millega oldi just alustatud ning et esimeseks suuremateks töödeks, millega käesoleval aastal alustatakse, on uue katuse panek ja uus fassaad.

Päevakorra lõpetas EAÖK Teoloogilise Instituudi dekaan Tauri Tölp, kes rääkis koostööst Volose Akadeemia, Tartu Ülikooli õigusteaduskonna ning meie instituudi vahel ning tutvustas ka järgmiste aasta plaane.

Sinodaalliturgia Tartu piiskopkonnas

Tartu piiskopkonna iga-aastane korraline sinodaalliturgia peeti aastal 2023 augustkuu kolmekünnendal päeval Tartu Karlova Aleksandri kirikus, tähistamaks selle pühakoja ülemise kiriku peaaltari taaspühitsemise kahekünnendat aastapäeva. Teenistust juhatas ja jutluse pidas kirikupea, Tallinna ja kogu Eesti kõrgestipühitsetud metropoliit Stefanus, kellega teenisid kaasa kohalik Tartu pühitsetud piiskop Eelija ning Pärnu ja Saare pühitsetud piiskop Aleksander. Valitseja Aleksander sai üksiti tähistada ühte oma nimepäevadest, teatavasti pühitseb Õigeusu Kogudus 30. augustil lisaks Eelkäija pea maharaiumise püha lõpetusele Konstantinoopoli püha ülempreiskopi Aleksandri ja Süvari vaga Aleksandri mälestust ning Neeva õilisusulise Aleksandri säilmete Sankt-Peterburgi viimise mälestust. Peapiiskopkonnast olid tulnud kogudust pidupäeval õnnitlema ülempreestrid Aleksander Sarapik, Jüri Ilves, Viktor Ivask ja Rostislav Kozakevitš ning preestrid Justinus Kiviloo, Kallistratos Vahramäe ja Herodion Niitvagi, Tartu piiskopkonnast olid lisaks koguduse preestri Johannes Kakkole kohal praost ülempreester Stefan Fraiman, oikonomas Miikael Raissar, preester Svjatoslav Gorobtšuk ja preester Kristjan Otsmann, Pärnu ja Saare piiskopkonnast aga ülemdir-

kon Ignatios Rand. Esiletõstetava panuse teenistuse kauniks ja palveliseks kulgemiseks andis koguduse koor, mida juhatas Arhelaja Runnel. Ja – kasutades apostli asjakohast väljendit kirjast heebrealastele

(vt Hb 11:32-33) – „puudub aeg jutustada” – maitsva söömaaja valmistajatest, kirikuia ja pühakoja lilledega kaunistajatest, lugejatest ja teistest, kes „usu läbi” aitasid kaasa paradiisi kohalolekule Tartu

Karlova Aleksandri kirikus Jumala rahva „usu, armastuse ja jumalakartusega” kokku tulles.

Preester Svjatoslavi autasustamine puusaehtega

Jumalaema sündimise püha piiskoplikul liturgial Tartu Karlova Aleksandri kirikus 8. septembril 2023 autasustas Tartu pühitsetud piiskop Eelija isa Svjatoslavi puusaehtega.

Preester Svjatoslav Gorobtšuk on pühitsetud diakoniks 3. juunil 2013 ja preestriks 28. augustil 2021 Tartu piiskop Eelija poolt. Ta on praegu Mehikoorma Issandamuutmise koguduse esipreester, Tartu Jumalastunnitaja uinumise katedraali teine preester ning Kavilda püha Aleksandri koguduse hooldaja.

Piiskoplik korraldus Isa ja Poja ja Püha Vaimu auks

Apostel kirjutab: „Saage vägevaks Issandas ja tema tugevuse jõus. Pange ülle Jumala sõjaväurstus, et te suudaksite seista kuradi salanõude vastu!” (Ef 6:10).

Kuna jumalakartlik preester Svjatoslav Gorobtšuk on nii headel kui ka halbadel aegadel, rikkuses ja viletsuses teeninud laitmatult Kõigekõrgema aujärje ees, jaiganud päästvaid salasusi hulgale usklikele ning vajadusel ilma kärata, aga seda töhu-

samalt aidanud oma piiskoppi, on kohane lisaks Jumalalt talle armastusega kingitud igavestele, aga inimsilmale nähtamatutele kroonidele anda ka mõni nähtav märk kinnitamaks tema edasijöudmist vaimulikus võitluses, nagu see Õigeusu Koguduses tavaks.

Seepärast annan suure rõõmuga ja tänumeelis isa Svjatoslavile puusaehte (ἐπιγονάτιον) kandmise õiguse just tänasel Jumalaema sündimise rõõmurikkal pühal, mis üksiti on vana kalendri järgi tema – meie kõigepühama ja kõigepuhata valitsejanna – Vladimiri ikooni läbi

aastal 1395 sündinud ime mälestusepäev.

Issanda armu aastal 2023, meenutades prohveti sõnu kümnenda sajandi lõpust enne Kristuse lihas sündimist: „Olge vahvad ja ärge laske oma käsi lõdvaks. Sest teie tööl on tasu” (2Aj 15:7).

Jõuluks

Anton Laar

Nõnda on Jumal maailma armastanud, et Ta oma ainusündinud Poja on andnud.

Rahupüha lähedus täidab inimhinged arusaamata igatsusega mingi parema, röömsama ja täielikuma järele, kui seda igapäevane elu oma hariliku askeldusega, tülide ja pahandustega, raskuste ja muredega.

Tahaks rahu!

Rahu, mis hing ülendab, inimest maisest madalikust lahti kisub, ta vaimusilma ees piirita suurused avab, ta kättesaamatutele kõrgustele lähendab ja talle igavest ja otstatut varandust näitab, mida koi ega rooste ei riku, vangad läbi ei kaeva ega varasta.

Kord tuleb aeg, kus igale inimesele niisugune rahu käte jõuab. Kuid siis ei tuksu enam maine süda, ei tunne enam maine rind.

Meie tahaksime aga rahu maa peal maitsata. Ja seda toovad meile jõulud oma imelusa sisuga, oma armsate mälestustega.

Jõulurahu, jõulurõõm! Kas on nad ajahäritusel paljasteks sõnadeks, udusteks lapssepõlve mälestusteks muutunud?

Või sisaldavad nad veel eneses imelikku jõudu, näitavad taevalikku valgust, mille osaline on maailm juba ligi paar aastatuhat?

Milles peitub siis õige jõulumõte, selle rahu ja röömu pant, mida praegugi süda tunneb ja hing igatseb?

Nõnda on Jumal maailma armastanud, et ta oma ainusündinud Poja on andnud...

Nii jutustab evangeelium... Ja nii vähestes sõnades peitub jõulumõte tervenisti.

Nõnda on Jumal maailma armastanud...

Maailm ei ole alati ja igal pool päikesepaistene ja lillerikas. Maailmas on palju sügavaid kuristikke, kuhu päike ei paista, on eluta körbeid ja kurbi soolalagendikke. Ka inimeste hingedes on palju pimedaid kuristikke, põlenud kõrbelagendikke ja sügavaid soomülkaid... Maailmas on palju

kurjust, millest sünnivad lõpmata hädad, millega lüüakse veriseid ja hirmsaid haavu. Maailm on sageli nii viles, väeti, saamatu, nii tige, külm ja armutu, et hale hakkab pisukesest putukakesest – inimesest –, kes selles rõskes koopas peab vaevlema, rõskuses ja pimeduses, mille ta on pealegi ise loonud.

Kuid kõike seda maailma ja ta viletsust on siiski Jumal armastanud... Ja nõnda, et selle viletsuse sisse oma Poja on andnud.

Jumala Poeg tuli maa peale. Leidis valu ja viletsust. Nägi kurjust ja pimedust. Tundis surma ja ahastust... ja astus appi. Kõigest hingest, kõigest südamest ja väest.

Kurjale ütles: saa heaks.

Kadedale – ole rahul.

Ahnele – su vara lahkub sinust surmas.

Kurvale – ära nuta.

Surmale – kao ära.

Nutja pisarad Ta kuivatas. Haige valu Ta vähendas. Pimedale näitas teed. Jalutu pani käima. Ka surma võimu vääras Ta elava usu läbi Jumalasse. Pimedust lahtas, külmust soojendas, elutut kutsus uuele elule. Kuhu Ta astus, seal paistis armupäike, mille valgel rahvas söömise-joomise unustas. Kus Ta kõneles, seal voolas elu-

vee jõgi, mis väsinuid karastas, nõrku kininas, kurbi jahutas.

Hulkadele jooksid eluvee vood, linna turul, järve ääres, kõrbeski.

Kuid ka üksikule kuulajale hoovas Ta hingega vaikse allikana osa, mida ära võtta ei saa.

,,Mina olen kesk teie seas, nõnda kui see, kes teenib”.

,,Inimese Poeg ei ole tulnud ennast teenida laskma, vaid ise teenima ja oma hinge andma lunastuse hinnaks mitme eest”.

Nii räägib enesest Kristus. Ja nii Ta ka tegi.

Ma olen kõigile kõigeks saanud, – nii seletab Kristuse armastust Ta täielisem tõlgitseja nii sõnas kui teos – apostel Paulus.

Kes otsivad, need Teda leiavad, – nii kõneleb meie kirikulaul.

Need tunnistused töندavad, et jõulurõõm elab, et temas peituv igavese Jumala armastuse vägi ka meieni ulatab ja meidki röömsaks, rahulikuks ja õnnelikuks teeb.

Rahu maa peal! Rahu Jumalast, mis ülem on kui mõistus. Olgu siis kallis jõulurahu ka meie kõikidega!

Meie Issanda ja Päästja Jeesuse Kristuse ümberlõikamine

Kui Õnnistegija sündimisest oli möödunud kaheksa päeva, viisid Tema vanemad Ta ümber lõigata (Lk 2:21). Nõnda täitsid nad käsu, mille Jumal oli andnud Aabrahamile, kui Ta sõlmis igavese lepingu tema ja kõigi tema järglastega: „Kaheksapäevastena tuleb teil ümber lõigata kõik teie meesterahvad põlvkondade viisi” (1Ms 17:12).

See, kes oli andnud Seaduse ja käsud, alandas nüüd ennast ja laskis oma eesnaha liha maha lõigata. See toiming – tükikese kaduva liha eemaldamine – kujutas inimsoo surelikkust. Jumala Poeg oli ise patust vaba, kuid Ta alandus ja võttis enesele selle inimese ja Jumala lepituse märgi. Omas armastuses laskus Ta maa peale ja võttis omaks inimloomuse hoolimata sellest, et see oli langenud ja rikutud. Ta alistus leplikult Seaduse eeskirjadele ja näitas sellega, et Seadus leidis oma täitumuse Temas. Verepiisad, mis voolasid Temast kaheksa päeva vanusena, otsekui ennustasid seda verd, mille Ta hiljem ristil valas, et maailma patud maha pesta ja meid kohtumõistmise alt vabastada. Niisiis mälestades

Issanda ümberlõikamist mälestame tegelikult kogu pääste salasust.

Kui Uus Adam ümber lõigati, lõppes vana seaduse lihalik ümberlõikamine ja Tema veres sai ilmsiks uus seadus. Uue seaduse ümberlõikamine on vaimulik, see saab teoks ristimisel, mille kaudu inimene saab osaks uest Jumala rahvast. See ei toimu sureliku liha lõikamise teel, vaid surmast enesest vabanemise, Issanda elavakstegevest surmast ja ülestõusmisest osasaamise teel. Seepärast otsustasid pühad apostlid Paulus ja Peetrus ning teised apostlid, et paganaid ei pea ümber lõikama, kui nad Jumala rahvaga ühinevad (vrd. Ap 15:5–30; 1Kr 7:18–19; Gl 5:2–6, 6:15; Kl 2:11–12 jm.). See-eest võivad kõik olla osaduses Kristusega ümberlõikamise kaudu, mis pole inimkätega tehtud ja milles võetakse seljast patune loomus.

Kristuses on vana seaduse kord jõudnud lõpule. Ta kutsub meid südame ümberlõikamisele, vaimulikule uestistünnille. Seda on ta juba muiste kuulutanud prohvetite suu läbi: „Laske endid ümber lõigata Issandale ja kõrvvaldage oma südamete eesnahad, Juuda mehed ja Jeruusalemma elanikud” (Jr 4:4).

Liha ümberlõikamisel, mille Jumal Aabrahamile seadis, oli ka oma prohvetlik külg.

See toiming oli määratud päevale, kui laps on elanud oma esimesed seitse päeva, mis kujutab kogu seda aega. Sama mõte on ka loomisloo nädalal. Nõnda tähendab kaheksas päev inimese astumist teisele poole selle maailma surelikku aega, igavesse ellu, mille Issanda ülestõusmine on avanud meile nädala „kaheksandal” päeval. Ühtaeugu on see ka igavese elu esimene päev ja nõnda midagi ainukordset. Pühapäev tähendab esimest ja kaheksandat päeva: algust ja igavikku, astumist seisukorda, kus pole enam päevi ja öid. Nõnda kuulutab Kristus meile oma ümberlõikamisega juba ülestõusmist ja igavest elu.

Nagu tavaks, sai Kristus endale samal päeval ka nime. Jumala ingel oli käskinud Joosepil anda lapsele nimeks Jeesus, mis tähendab päästmist. Nii avaldus juba Tema nimes ülesanne, mille pärast igavene Jumal ja maailma Looja tuli maa peale ja sai inimeseks. Nimi „Jeesus” sisaldab ja ilmutab meie pääste salasust.

Issanda ümberlõikamise püha ongi ühtaegu Jeesuse nime ja jeesuspalve püha. Kui me kutsume appi Issanda nime, on meie Õnnistegija salaviisi meie juures oma võiduka väega. Püha Paulus kirjutab: „Seepärast on Jumal töstnud ta kõrgemaks kõrgest ja annetanud talle selle nime, mis on üle iga nime, et Jeesuse nimes nõtkuks iga

põlv nii taevas kui maa peal kui maa all, ja et iga keel tunnistaks: Jeesus Kristus on Issand - Jumala Isa auks” (Fl 2:9–11).

Pühakirjas ja pühakute elulugudes on hulgna näiteid sellest, et Jeesuse nime abil torimub imesid, kui seda usus appi hüütakse. Kurjad vaimud, haigused ja surma joud põgenevad Tema jumaliku tule kõrvetava leegi eest. Ta ise on ju lubanud: „Mida te iganes palute minu nimel, seda ma teen” (Jh 14:13). Jeesuse nimel on vägi ja võim ja see on kristlaste kõige kallim varandus. Õigeusklikud on selle elavakstegeva nime tunnistajad ja seepärast peaksidki nad tegema kõiki tegusid Jeesuse nimel Tema läbi Jumalat Isa tänades (Kl 3:17).

Jeesuse nime vägi võib muuta ja krigastada inimloomuse. Kui me iga hingetõmbega ja igas olukorras kordame Jeesuse nime või palvet: „Issand Jeesus Kristus, Jumala Poeg, heida armu minu, patuse, peale”, siis täidab Issanda isik meie mõtted, innustab meie kätumist ja puhastab meid kirgedest. Jeesuse armsa nime abil saame Püha Vaimu armu. Pikkamisi leiab Jeesus enesele elupaiga meie südames ja Tema jumalik valgus hakkab meis hiilgama.

Au olgu, Issand, Sinu pühale ümberlõikamisele!

Foto: Геннадий Баранов 2019

Посетил нас свыше Спас наш, Восток востоков, и сущии во тьме и сени, обретохом истину, ибо от Девы родися Господь. (Экзапостиларий на Рождество Христово)

Преосвященные владыки, возлюбленные братья, епископ Тартуский Илия и епископ Пярнуский и Сааремааский Александр, глубокоуважаемые священники и диаконы, почтенные архонты, дорогие моему сердцу члены нашей святой церкви!

Рождественское послание адресовано не только человечеству. В первую очередь оно обращено к каждому человеку лично. Это послание проникает в душу уникальным и необыкновенным образом. При этом радость от рождения Христа касается каждого из нас: прежде всего, это великкая радость возвещена именно мне. Младенец Иисус родился в яслях как личный дар только для меня!

Если я стараюсь быть преданным свету, даруемому мне в эту ночь Богом, тогда я выбираю быть настоящим, быть готовым свидетельствовать о «свете истинном», который просвещает

Послание в праздник Рождества Господа и Спасителя нашего Иисуса Христа в год Господень 2023

всякого человека, приходящего в мир» (От Иоанна 1:9), так, как мы возвещаем об этом на наших богослужениях. Этот божественный свет помогает и ведет меня, несмотря на мою ограниченность, к спящему в яслях ребенку, – причем не только мысленно, но и во всех жизненных обстоятельствах, и не единственный раз, а всякий раз, когда необходимо.

Прежде чем идти дальше, вспомним о том, что пишет святой Афанасий Великий о воплощенном Слове Божием: «Посему – то бесплотное, нетленное, невещественное Божье Слово приходит в нашу область, от которой и прежде не было далеким; потому что ни одна часть творения не осталась лишенной Его, но, пребывая со Отцом Своим, наполняет Оно и всю вселенную во всех частях ее. Но приходит, снисходя Своим к нам человеколюбием и явлением среди нас... Сжалось Оно над родом нашим, умилосердились над немощью нашею, снизошло к нашему тлению, не потерпело обладания смерти, и чтобы не погибло сотворенное, и не оказалось напрасным, что сделано Отцом Его для людей, – приемлет на Себя тело, и тело нечуждое нашему. Ибо не просто восхотело быть в теле и не явиться только пожелало. Но приемлет наше тело, и не просто, но от пречистой, нерастленной, неискусомужней Девы, тело чистое, нимало неприкосновенное мужскому общению. Будучи Всемощным и Создателем вселенной, в Деве уготовляет в храм Себе тело, и усваивает Себе оное, как орудие, в нем давая Себя познавать и в нем обитая».

Xочу также представить вам мысли неизвестного автора по поводу пришествия к нам Христа:

«Если бы нашей самой большой потребностью было образование, Бог послал бы нам учителя.

Если бы нашей самой большой потребностью были технологии, Бог послал бы нам инженера.

Если бы нашей самой большой нуждой были деньги, Бог послал бы нам банкира.

Если бы нашей самой большой потребностью были развлечения, Бог послал бы нам комика.

Если бы нашей самой большой потребностью было здоровье, Бог послал бы нам врача.

Но нашей самой большой потребностью было прощение. Поэтому, Бог послал нам Спасителя».

I для этого Он идет на нечто невероятное и невообразимое: «Слово стало плотью» (От Иоанна 1:14). Бог стал человеком. Иисус, став человеком, пришел, чтобы прожить нашу жизнь. Наше существование как верующих – и нынешнее, и вечное – зависит от этой вести евангелистов Матфея и Луки: сегодня для каждого из нас родился Спаситель; это дитя – Он, и Он – Бог. Это свидетельство звучит довольно невразумительно: «Вы найдете младенца, в пеленах, лежащего в яслях» (От Луки 2:12), – так объявил пастухам ангел. Знак того, что Он – Бог? Для этого потребовались бы трубы, молнии, бряцание оружия, шум толпы, – словом, вся эта суeta, обычно сопровождающая сильных мира сего.

Kонечно, Бог могут... до той поры, пока не явится в нищете и тишине. Именно в Вифлееме начинается путь, перед которым меркнут все остальные пути: некто становится по-человечески Богом и по-божественному человеком. Рождение в яслях свидетельствует о желании Иисуса быть причисленным к самым бедным, слабым, нуждающимся, больным, узникам, грешникам. Словом, ко всем страдающим, преследуемым, презираемым, отвергаемым!

Mногим из нас очень трудно поверить в это. Многие не верят и не признают, что Иисус из Назарета мог быть Сыном Божиим – воплощенным Богом, Богом, принявшим наше тело, наши радости и страдания, нашу смерть. Они остаются во тьме своих мыслей, потому что не приемлют несомый им Иисусом свет, — истинный свет, сияющий в мире. Вера в божественность Иисуса Христа означает доверие к Нему и желание любить так, как любил Он. Именно поэтому мы, принявшие Его, призваны донести эту истину всем, с кем общаемся, кого интересует и, возможно, привлекает наша преданность Иисусу Христу, чтобы однажды они сказали: «Ты практически обратил меня к своему Богу!»

Mы нуждаемся в Божьей силе, милости и прощении, чтобы в буквальном смысле вернуться к Божьей благодати. Бог вновь предоставляет нам эту возможность в день Рождества, который является для нас уникальным шансом обрести спасение и истинное искупление, дарованные Иисусом Христом.

Dля этого наше сердце должно обратиться к милосердию и Божьей любви. Сердце не сможет это сделать, если Иисус не придет заполнить бездну, отделяющую человека от Бога, говорящую Ему «нет», отделяющую нас не только друг от друга, но и от нашей собственной природы.

Pусть божественное Вифлеемское Дитя найдет справедливость, любовь, мир и надежду в наших и во всех открытых сердцах. Аминь!

†Степан,
Митрополит Таллиннский
и всей Эстонии,
Председатель Священного Синода

Пришло время серьезно заняться будущим

Интервью с митрополитом Стефаном

– Какие мысли и чувства Вы испытываете сейчас, в канун столетнего юбилея Православной Церкви Эстонии?

– Прежде всего, знаковым для меня является сравнение с 90-летним юбилеем нашей церкви. В 100-летнюю годовщину со дня кончины патриарха я чувствовал огромную гордость, потому что понял, что у нас настоящая церковь. Я до сих пор помню 90-летие церкви, и мои переживания в текущем году были со всеми другими. Наша церковь смогла доказать, что в церкви есть прихожане, и что мы способны восстанавливать церкви

ви собственными средствами. Если подумать о том, что на ремонт большого церковного здания нужны сотни тысяч евро, и что приходы сами, своими силами, берутся за это, сами все организуют, не обращаясь за помощью к церкви, находят необходимые средства и не надеются на епархию или церковный центр. Я этим очень гордился и был искренне рад видеть, как наш народ – спокойно, неуклонно – растет и множится, создает новые перспективы на будущее. Когда я смотрю на скопление народа, собравшегося, например, в Сетумаа на великие праздники, на всех тех детей, которых люди привели с собой, то это ясно свидетельствует о том, что у нашей церкви есть будущее.

Также пришло время начать готовиться к тому, что будет и кто придет после

меня. Это не значит, что я собираюсь уйти прямо сейчас, но людей следует подготовить. И такое не придумывают на лету. Необходимо подготовиться, сделать правильный выбор. Таким образом, глядя в будущее, можно сказать, что работы еще предстоит много.

Кроме того, сегодня я могу сказать, что нашим большим успехом стал институт богословия. Практически все рукополагаемые сегодня священники получили православное богословское образование. Благодаря этой подготовке приходит другое мышление, другое состояние духа. Понемногу нам удается убрать негодное наследие прошлого и сохранить его добрую сторону, тем более что наше духовенство несет это добре наследие несмотря на то, что и у нас были тяжелые моменты.

Словом, я очень горжусь тем, что у нас есть прихожане, т.е. наши люди, которые умеют делать выбор и замечать отличия. Церковь больше не прирастает так, как несколько лет назад, т.е. за счет людей, которые сами не знали, почему они оказались у нас. В настоящее время церковь прирастет за счет тех, кто имеет серьезный настрой, кто верен и способен лучше делать дело, кто с доверием и любовью сплотился вокруг своего митрополита.

Еще я хочу сказать о нашей позиции и отношении, – особенно касательно проблем, которые у нас есть с нашими русскими братьями, относящимися к церквям Московского патриархата. На этот раз я ощутил, что, наконец, патриарх и Синод Вселенского Патриархата начали понимать некоторые вещи. Пре-

жде нас обвиняли в излишне жесткой позиции, но они сами были обмануты и теперь наконец поняли, почему наша позиция была именно такой, – мирной, но твердой и ясной. Мы не были готовы пойти на компромисс. Мы хотим жить в церкви и – в качестве церкви – со всеми теми людьми, которые хотят быть ее членами, и ничего более.

Пришло время серьезно заняться будущим. Фундамент заложен; теперь следует приступить к возведению стен, причем с разных направлений. Необходимо подготовить моего преемника. По моему мнению, потребуется еще четыре-пять лет на то, чтобы добиться реального баланса между деятельностью митрополита и реакцией на нее людей, а также на поиск способа, посредством которого народ смог бы помочь митрополиту вести работу и направлять ее. Мне самому была предоставлена большая привилегия, и я могу честно сказать, что да, не все и не всегда со мной соглашались, но мне всегда говорили, почему что-то так, а не иначе, т.е. от меня не скрывали правду. По крайней мере, близкие мне коллеги вели себя именно так, и мы сообща продвигались вперед. Я сказал на нашем последнем соборе, что жизнь церкви не является делом рук одного человека. Все тело должно действовать согласованно. Дела церковные совершаются не одним человеком или группой людей, поскольку церковь действует как единое Тело Христово. Конечно, нужен кто-то, кто даст направление, поставит цель духовных поисков, но работа все равно выполняется сообща. И сегодня у нас есть приходы, которые поддерживают работу церкви. В основном это большие приходы, но также есть и небольшие, которые готовы по жертвовать и своим временем, и имуществом, будучи убежденными в том, что мы находимся на правильном пути. Таким образом, сейчас самое время закрепить все, что было сделано, а когда будут построены стены, придет пора задуматься об убранстве. Это означает, что каждая группа, каждый преданный делу церкви человек, будет знать, что он делает и почему. Делает не для себя, а для славы Божией и на благо общины, – поддерживая других, давая им возможность развиваться и получать гораздо большие выгоды, чем те, которые предлагает общество. Такая работа нас ждет впереди, и она требует времени. Патриарх действительно дал мне очень высокую оценку, неоднократно подчеркнув, что следует доверять своему Митрополиту и поддерживать его, потому что у него хорошие планы на будущее. И действительно, у меня есть хорошие планы, но они не мои личные, поскольку я подразумеваю настоящую церковную жизнь. Если наши люди, священники и епископы не присоединятся, мы не продвинемся далеко. Такие вещи в одиночку не делаются. В любом случае, я с большим оптимизмом смотрю в будущее.

– Вы сказали, что визит патриарха имел настоящий успех. Не могли бы вы рассказать, в чем именно заклю-

чался этот успех и какова были отклики?

– Во-первых, прибывший в Эстонию с официальным визитом по приглашению президента республики патриарх имел честь общаться со структурами всех уровней эстонского общества. В первые два дня состоялись очень важные встречи с президентом, премьер-министром, министром внутренних дел и министром иностранных дел, председателем Рийгикогу, на которых были рассмотрены дела нашей церкви. Это была официальная сторона визита. В том же контексте прошли также обеды и ужины, в ходе которых можно было поговорить, обсудить, обменяться мыслями гораздо обстоятельнее, чем во время коротких официальных встреч.

К государственному уровню добавился также уровень местных самоуправлений. Все представители и ключевые лица местной власти приняли участие в визите патриарха. Мэры городов и волостные старосты способствовали тому, чтобы прием патриарха прошел великолепно и увенчался большим успехом. Поэтому можно сказать, что все структуры государства – от президента до самого мелкого государственного чиновника – показали, что государство заинтересовано и рассматривает участие патриарха в будущем нашей Церкви, а нашу Церковь – как часть большого целого. Никаких чрезвычайных решений принято не было, но общение было содержательным. Кроме того, патриарх прочитал лекцию в университете – храме культуры и мудрости в полном смысле этого слова. И он не только выступил перед народом, но и встретился со студентами и преподавателями, благодаря чему пообщался с той частью общества, которая действует и работает в духовной сфере на университетском уровне и, в частности, с молодежью, которая завтра будет продвигать жизнь страны и народа.

И, наконец, контакт с прихожанами, – причем не просто вежливый обмен улыбками, а молебен в таллиннской церкви святого Симеона и пророчицы Анны и литургия в Спасо-Преображенском соборе, где патриарх встретился с людьми, в том числе с украинскими беженцами, – нашими братьями, ныне находящимися в беде, и нашими студентами, имеющими диплом школы богословия; при этом одному из них патриарх вручил диплом лично. Таким образом, патриарх провел две службы в Таллине, также службу в Тарту, большую литургию под открытым небом в Вярска, где собирались люди со всей Эстонии. В Пярнуском концертном зале в честь патриарха состоялся концерт, на котором первое прозвучавшее музыкальное произведение было написано специально для патриарха, а это значит, что патриарх был во всех смыслах принят народом. Затем был предпринят тур по Хийумаа, во время которого можно было увидеть, какое необычайное развитие произошло за последние десять

лет: раньше здесь была лишь одна церковь, а теперь – три, и готовится четвертая. Таким образом, патриарх увидел эстонский народ, пообщался с народом и тем самым показал, что мы являемся частью гораздо большего пространства, чем небольшой участок земли, на котором стоит наша церковь. И визит патриарха стал в каком-то смысле подтверждением и одобрением всей той работы, которая была проделана за последние 25 лет.

Более того, его турне было настолько успешным, что отголоски достигли и других церквей. После визита патриарха я был в Греции: меня пригласила Элладская церковь на столетний юбилей православного журнала *Orthodoxyia*. Празднование торжественного события было организовано Синодом Элладской церкви; в нем приняли участие 80 архиереев Элладской церкви, и все они говорили о приеме, организованном патриархом в Эстонии, и при этом замечали, что сами не смогли бы организовать прием на таком уровне. Такую же точку зрения я слышал от епископов Кипра и других церквей. К настоящему времени мы приобрели известность на международном уровне. Мы не только являемся местными носителями нашей веры, но и свидетельствуем о важной для всего мира реальности. Возьмем, например, Конференцию европейских Церквей, членом которой мы являемся. Таким образом, визит патриарха – это не просто вздание почестей в течение нескольких часов в официальном зале приемов или в церкви, – визит несет в себе свидетельство, а также видение будущего. Патриарх – это тот, кто нас вдохновляет, и его послание нашему собору является ярким свидетельством того, что обсуждаемые на соборе вопросы обсуждаются с верой в будущее. Сегодня он может это сказать нашему народу, потому что наши люди готовы этому следовать. Считаю, что визит патриарха удался как нельзя лучше. Благодарим за Бога!

– Что бы Вы хотели пожелать своей церкви на следующие сто лет или, по крайней мере, на ближайшие годы и десятилетия?

– Я хочу, чтобы в плане учения, веры и жизни православной Церкви мы продолжали действовать так, как действовали до сих пор. Поскольку наша церковь окончательно признана и принята эстонским народом и, если до сего времени не было точно известно, кто мы, то теперь, после визита патриарха и последовавших за этим откликов, государственные власти поняли, что мы на самом деле являемся поместной церковью, – эстонской церковью, что мы принадлежим Эстонии, что наша история – часть истории Эстонии, – и это большой успех. Визит Патриарха стал прорывным именно с точки зрения нашего признания, осознания того, кто мы есть. Мы также должны сказать, что к нам относились хорошо; правительство нас поддерживало и мы, со своей сто-

роны, этой поддержкой никак не злоупотребляли; при этом, надо заметить, остальных поддерживали точно так же. На этот раз мы почувствовали, что нас действительно признали. Стало понятно, что мы на самом деле такие, какие есть, что земля – наша родная земля, и мы служим этой земле. Мне бы хотелось, чтобы мы и в дальнейшем спокойно продолжали следовать этому пути. Мы никогда не искали ссоры с кем бы то ни было, тем более с Русской Церковью. То, что они с нами сделали, было абсолютно неслыханно, но мы никогда не отвечали им тем же. Я всегда считал, что наш путь есть Божий путь, и мы всегда должны оставаться открытыми и гостеприимными для всех.

Что касается внутреннего устройства церкви, то, не желая оказывать давление, должен сказать, что нам все же необходимо исправить кое-что, доставшееся нам из прошлого, но уже утратившее силу. Например, неспособность некоторых давно занимающих свои посты священнослужителей понять, что церковь есть единое тело, функционирующее сообща, а не так, когда каждый может у себя делать то, что ему заблагорассудится. Православная Церковь обладает структурой, основанной на примере евхаристии; евхаристия лежит в основе нашей Церкви, и все наши церковные структуры функционируют так же, как евхаристия. И если вы спросите меня, что это значит, то я отвечу: это значит, что Христос – глава церкви, и в этом мире эта глава является зり мой благодаря присутствию епископа. Православная структура церкви является епископальной и, когда служат епископы, среди них есть первый, равный остальным, но являющийся покровителем, – как и в евхаристии, где покровителем является один священник, окруженный другими священниками и дьяконами. Таким образом, наше понимание церковного учения является евхаристическим.

И именно это понимание еще недостаточно утвердилось в сознании некоторых наших священников по той простой причине, что они не имели соответствующей подготовки. Я не критикую наше духовенство. Прежние служители позволили нам жить и выжить; они делали то, что могли; просто сейчас пришло время осознать, что то, что было раньше, уже не то, что есть сейчас. Любая перемена трудна. Необходимо иметь терпение, а также нужно знать, что постепенно мы сможем принять эти вещи. Просто наше духовенство нужно обучать и воспитывать именно на этом уровне церковного учения, – но это не означает, что оно не выполнило свою работу на отлично, или что его хороший уровень можно поставить под сомнение. Я просто говорю, что с точки зрения церковного учения мы еще не находимся на том уровне, на котором нам должно быть. И я надеюсь, что с новыми священниками, изучавшими православное богословие, такой проблемы уже не будет.

В то же время необходимо, чтобы и епископы понимали, что наши отношения с практикующими верующими и священниками являются отношениями духовного отцовства, а не отношениями подчиненности. Власть не имеет ничего общего с церковью. Кто жаждет власти, тот ставит себя вне церкви. Для меня это так. Мы должны помогать людям на пути к Отцу Небесному. Бог верит в нас и вверил нам дела Свои. Но эти дела не наши, и наше отношение к ним не должно носить административный характер. Конечно, нам нужны церковные каноны, – они позволяют нам делать свою работу, но мы должны относиться к ним сдержанно всякий раз, когда на кону стоит счастье человека. Мы должны помогать человеку найти путь к Богу и следовать этому пути – в этом заключается роль епископа.

Поскольку архиерей не может все делать сам, у него есть священники, которые помогают ему в работе. Это означает, что епископ и священники общаются друг с другом; не может быть так, чтобы каждый священник сам решал, что ему делать. Тем не менее, такое все еще случается. Некоторые священники, уже давно занимающие свой посты, пока еще не осознали, что они не одни в церкви, что работать необходимо вместе со своим архиереем. Это одна из тех проблем, которые меня очень беспокоят. Конечно, можно предупредить и наказать, но такое решение будет далеко не идеальным. Для меня наказание всякий раз является признаком провала, неудачи, поскольку мы не смогли направить человека туда, куда должно в его отношении с Богом. Бог отдает Себя всем. Он не выбирает, кто подходит, а кто нет.

Его любовь для всех, а человек должен показать, что он может сделать благодаря этой любви. Я думаю, что ради благого дела мы не должны абсолютизировать проблему, а должны смотреть на нее в контексте. И епископ должен быть в состоянии это сделать. Я думаю, что это крайне важно. Мне посчастливилось иметь прочные отношения со своим митрополитом во Франции; я получил от него хорошую подготовку, когда еще был дьяконом. Во время моего наречения во епископа я сказал, что отдаю должное своему митрополиту, у которого прошел суровую и требовательную школу, но при этом основанную на свободе человека. И я никогда этого не забуду. Именно преподанные им уроки позволили мне справиться с очень трудными ситуациями. Поэтому я стремлюсь именно к такому требо-

вательному отцовству, потому что Бог тоже требователен, но в основе всего лежит любовь и уважение к человеку, каким бы он ни был. И, на мой взгляд, епископы должны жить именно так и призывать своих священников следовать этому примеру.

Таким образом, я желаю в грядущий век видеть нашу церковь твердой и непоколебимой в своей вере, но в то же время открытой и готовой принять каждого, стремящегося сделать человека счастливым, чтобы он, как христианин, мог спокойно и уверенно идти своим путем к Богу.

Интервью взяла Тийна
Нийтвяги-Хелламаа

Патриарх

Фото: Н. Папахристу

ПОСЛАНИЕ ЕГО ВСЕСВЯТЕЙШЕСТВА ВСЕЛЕНСКОГО ПАТРИАРХА ВАРФОЛОМЕЯ СОБОРУ ПЦЭ 2023 Г.

Высокопреосвященнейший митрополит Таллиннский и всей Эстонии, дорогой брат и сослужитель Нашей Святости в Святом Духе отец Стефан, окружающие его преосвященнейшие епископы, достопочтенные монахи, священники, священнослужители и церковнослужители всех степеней, уважаемые носители архонтской славы, а также все уважаемые представители приходов, участвующие в соборе находящейся в ведении Вселенского Престола автономной Православной Церкви Эстонии, – да будет на вас благодать и мир от Бога Отца, Господа нашего Иисуса Христа и Пресвятого и Животворящего Духа, а также наше патриаршее благословение, пожелания счастья и отпущение грехов!

Мы с радостью и волнением отметили столетие со дня предоставления Вселенским Патриархатом автономии вашей святой Церкви. Путь вашей Церкви на протяжении этого неспокойного столетия был изумителен. Мы и достопочтенные сопровождающие нас лица во время нашего официального юбилейного визита к Вам были удостоены возможности воочию убедиться в хорошем состоянии Ваших церковных дел, взаимной близости святого духовенства и верующего народа, и выражаем искреннее уважение Вселенского Патриархата к «руководящей и страдающей» Матери-Церкви, которая во все времена и каждый час находится рядом с детьми своей Эстонии и гордится их церковными и духовными успехами. Полные свежих впечатлений от радушного приема со стороны эстонского государства и местных властей, гостеприимности и прямых проявлений уважения и любви, еще раз выражаем вам нашу личную искреннюю благодарность и благодарность сопровождающих лиц.

По доброй воле и благодати Божией, 11 ноября состоится очередной собор вашей церкви. Такие встречи дают возможность для личных встреч и общения и, прежде всего, являются местом, где обсуждаются текущие церковные, духовные, административные и пастырские вопросы, принимаются необходимые решения для предоставления свидетельства Церкви в мире.

Для того, чтобы церковь могла выполнять свою святую и пастырскую работу достойно заветам Христа, она должна быть в курсе забот и исканий современного человека, противоречий и трудностей на этом пути, а также положительных перспектив современной культуры. Невозможно служить верующим, если мы не знаем или недооцениваем культурную сторону их жизни.

Знаменитое изречение Господа: «Царство Мое не от мира сего» (От Иоан-

на 18:36) напоминает нам, что царство Христа не связано с падшим миром, его отчужденными структурами и силами, но также не является косвенным призывом замкнуться в себе и не заботиться о мире. Напротив, миссия Церкви состоит в том, чтобы дать свидетельство о явленной во Христе благодати, о полноте жизни, знания и радости в грядущем Царстве. О том же заявляет Святой Великий собор Православной Церкви (Крит, 2016 г.): «Уверенность в том, что «наше жительство – на небесах» (Послание к филиппийцам, 3:20) никоим образом не отменяет нашего свидетельства в мире, а, скорее, подтверждает его» (введение к циркуляру, «Вера и Жизнь» № 15, стр. 18).

Для всех нас, служащих народу Божию, побуждением к добрым делам является уважение к священному преданию единой, святой, вселенской апостольской Церкви. Жизнь Церкви воплощается в ее богослужениях, каноническом устройстве, христианском этосе, духовности, культуре любви и пастырского служения. Очевидно, что правильный способ сохранить священное предание заключается не в том, чтобы замкнуться в себе. Как подчеркивает выдающийся богослов – блаженно усопший Иоанн (Зизиулас) митрополит Пергамский: «Богословие, не обращающее внимания на то, что происходит вокруг, приговорило к смерти священное предание, полученного нами от отцов («Цена искупления мира»). Однако подстраивание под мир, попытки «модернизировать» Церковь в смысле принятия чуждых христианскому Евангелию принципов означает разрушение духа священного предания.

Вера, как учат Священное Писание, есть награда за победу, талант, борьба и плод «для зреющих людей, их ум благодаря опыту способен различать добро и зло» (Послание к Евреям 5:14). Вера есть живой опыт, а не неподвижная твердыня. Приносящие обильные плоды душевые силы основаны на живой

вере. Мы уверены, что мы, православные христиане, способны сегодня соединить свою жизнь современных людей со своим христианским самосознанием, жизнью и добрым свидетельством. Мы можем быть творческими «в мире» и в то же время «не от мира» – в этом напряженном, характеризующем церковную жизнь поле, будучи слугами Бога, которому также служит первый Слуга человечества Иисус Христос, служащий нашим братьям и сестрам с «искренней любовью», «как те, которые ничего не имеют, но всем обладают» (2 Коринфянам 6:10).

В этом духе мы просим Господа славы позволить упокоиться в земле живых и в селениях праведников душам верно служивших Эстонской Церкви архиепископов и других священнослужителей, а также всех верующих, блаженно упокоившихся после 1923 года, чтобы Он хранил и укреплял народ этой Церкви на его пути во второе столетие жизни. Посылаем тебе, наш дорогой Высокопреосвященнейший архиепископ, окружющим тебя епископам и духовенству, а также всей твоей христолюбивой пастве благословение Матери-Церкви Константинопольской.

Желаем счастья и успеха в работе собора и просим снисхождения на всех вас животворящей благодати и безмерной щедрости от Бога триединого, чье небесное имя да будет благословенным и прославляемым и ныне и присно и во веки веков. Аминь.

1 ноября 2023 г.

† Патриарх Константинопольский
Варфоломей,
любящий брат во Христе,
ревностный молитель перед Богом.

Püha Efrem

Rahvad, pidage püha, esimest kõigi pühade seas!
Mõelge endistele hädadele, haavadele ja valule, et me teaks, mis töved ravis Poeg, kes siia saadeti.

Kiidetud on see, kes kannatas, et meie kannatusi kaotada!

Päästetud rahvad, ülistage seda, kes päästab kõiki oma sündimisega. Isegi minu vilets keel on saanud kandleks Tema armu läbi. Laulgem Esmasündinu aust Tema pühal.

Kiidetud on see, kes teeb meid kölblikuks oma püha pidama!

Kõigekõrgema arm hakkas paistma, Ta tuli alla ja vabastas oma loodud. Nüüdsel õnnistatud kuul, kui orjad vabaks saavad, sai Issand orjaks, et orje vabastada.

Kiidetud on see, kes vabaduse tõi!

Loodu, võta loor oma näolt sel pühal; Kogudus laulgu häälega, taevas ja maa vaikusega. Laulge ja ülistage Lapsukest, kes on kõiki vabastanud!

Kiidetud on see, kes kütked on katki kiskunud!

Eksitus pimestas inimesi ja nad kummardasid loodud asju; nad teenisid kaasteenijaid ja põlgasid kõikide Jumalat. See, keda peab kummardama, tuli alla oma sündimises ja kutsus kõiki ennast teenima.

Kiidetud on see, keda kõik kummardavad! Patt oli oma tiivid laialt laotanud ja kõik asjad katnud; keegi ei mõistnud ülevat töde. Aga Tõde tuli ja asus emaihusse ning sealt välja tulles kaotas eksituse.

Kiidetud on see, kes oma sündimisega patu hajutas!

Ta valis prohvetid, kes tegid rahvale tee vabaks. Ta saatis apostlid, kes tegid paganate teerajad tasaseks. Kurja vōrgud rebiti katki, kui nõdrad inimesed need eest pühkisid.

Kiidetud on see, kes tegi meie teed tasaseks!

Naised, kiitke puhost Maarjat; sest kui teie häbi teie emas Eevas oli suur, siis seda suurem on teie au Maarjas, teie ões.

Kiidetud on see, kes naisest sündis!

Kiitku rahvad Tema sündi, sest nende silmad on lahti läinud: nad näevad nüüd, et on olnud joobnud ja elanud end alandades. Nüüd tunnevad nad ennast ja kummardavad seda, kes neid on päästnud.

Kiidetud on see, kes õpetas meelt parandama!

Kaht asja tahtsid Sa oma sünninga meile kinkida: Sa võtsid meie nähtava ihu ja andsid meile oma nähtamatut väge. Meie ihu on saanud Sinu riideks, Sinu Vaim meie kuueks.

Kiidetud on see, kes on ehtinud ennast ja meid!

Tulge, kõik keeled, ja valage ülistust otsekui allikast! Tulgu Püha Vaim ja laulgu läbi meie kiitust Isale, kes päästis meid oma Poja kaudu.

Kiidetud olgu see, kelle sünd on kõigest ülem!

Святой Ефрем

Народы, празднуйте праздник, – первый из праздников! Подумайте о прежних бедах, ранах и боли, чтобы знать, какие болезни исцелял посланный нам Сын.

Слава Тому, Кто пострадал, дабы положить конец нашим страданиям!

Народы спасенные, восхвалите Того, Кто спасает всех Своим рождением. Даже мой бедный язык зазвучал по Его благодати. Да воспомем Перворожденному славу в Его праздник!

Хвала Тому, Кто делает нас достойными, чтобы праздновать Его праздник!

Благодать Всевышнего воссияла: Он сошел и освободил Им созданных. В этот благословенный месяц освобождения рабов Господь стал рабом, чтобы освободить рабов.

Слава Тому, Кто принес свободу!

Творение, сними в этот праздник покрывало с лица своего! Приход, пой вслух! Небо и земля, пойте про себя! Пойте и восхваляйте Дитя, освободившее всех!

Хвала Тому, Кто порвал оковы!

Заблуждение ослепило людей, и они поклонялись созданным вещам, служили прислужникам и презирали Бога. Тот, кому следует поклоняться, сошел при рождении и призвал всех служить Ему.

Хвала Тому, Кому все поклоняются!

Грех расправил крылья и покрыл все; никто не разумел высшей истины. Но Истина пришла и поселилась в утробе матери, а когда вышла наружу, то устранила заблуждение.

Хвала Тому, Кто своим рождением рассеял грех!

Он выбрал пророков, расчистивших путь людям. Он послал апостолов, которые сделали прямыми пути язычников. Сети зла были разорваны, и слабые люди смели их.

Хвала Тому, Кто сделал ровным наш путь!

Женщины, хвалите чистую Марию! Ибо если стыд ваш был велик в матери вашей Еве, тем выше ваша честь в Марии, сестре вашей!

Блажен Тот, Кто родился от женщины!

Да восславят народы Его рождение, ибо их глаза раскрылись – зрят они теперь, что были опьянены и жили в унижении. Теперь они познали себя и поклоняются Тому, Кто их спас.

Хвала Тому, Кто научил нас каяться!

Две вещи Ты подарил нам Своим рождением: взял наше видимое тело и дал нам Свою невидимую силу. Наше тело стало Твоей одеждой, а Твой Дух – нашим одеянием.

Хвала Тому, Кто украсил Себя и нас!

Придите, все языки, и излейте хвалу, словно из источника! Да придет Святой Дух и воспоет через нас славу Отцу, который спас нас через Своего Сына!

Хвала Тому, чье рождение превыше всего!

Eestikeelse õigeusu kirikulaulu jõulukontsert

KRISTUS SÜNNIB, KIIΠKE!

Pühade
Aleksandrite
Õigeusu Koor

Juhatab Terje Palli

16. detsembril kell 18
Tallinna Issanda Muutmise peakirikus
(Suur-Kloostri 14)

17. detsembril kell 16
Tartu katoliku kirikus (Veski 3)

Piletid **15/10€** müügil enne algust kohapeal (sularahas) või eelmüüst Piletikeskus.ee (alla 12-aastastele tasuta)

Saaremaa õigeusu festival: kaheksa päeva kestnud rõõmupidu

Kristi Pumbo

Saaremaa Õigeusu festivali naelutasin oma kalendrisse juba siis, kui alles selle kavandamise ideest kuulsin. Võtsin töölt lausa puhkuse, et ainukordsest sündmusest mitte ühtki päeva kaotada ning sain seega nautida kõike toimuvat pühendunult ilma kuhugi kiirustamata.

Festival oli pühendatud kümne õigeusu kirikuhoone pühitsemise 150. aastapäevale, millest kaheksa on olnud katkemalt kasutuses tänase päevani. Lisaks oli see sündmus tähistamaks Eesti Apostlik-Õigeusu Kiriku 100. aastapäeva.

Õigeusu festival algas Jumalaema uinumise pühal, 15. augustil, piiskopliku liturgiaga Muhu-Rinsi Kaasani Jumalaema Pühakuju kirikus. Järgnevatel hommikutel toimusid jumalikud liturgiad veel seitsmes Saaremaa pühakojas. Huvitav oli kogeda päevade kordumatut nägu. Selle müstilise sulami moodustasid mitmed muutujad: igal päeval uus pühakoda, erinevad vaimulikud ja lauljad ja muidugi kaitsepühakud, kes meile, igaüks omal moel, oma kohaolekust märku andsid. Mustjala Prohvet Eeliase kiriku ümber ristikäigul lauldes: „Püha Eelias, palu Jumalat meie eest”, vastati tae-

vast valju kõuekõminaga, mis palvetajate suunurgad tahtmatult ülespoole vedas. Palvetajate pilke sundisid vahetama ka liturgia alguses iseeneslikult süttivad kroonlühtri tuled, mida enne liturgia algust tulutult põlema panna püüti, ja palju muudki.

Ajakava siinkohal lühidalt selgitada pole võimalik, sest kaheksa päeva olid lisaks liturgiatele tihedalt täidetud loengutega õigeusklikuks olemise teemadel, ajalooulevaadetega Eesti õigeusust, pühakodadest, ikoonidest, toimus kolm heatasemelist õigeusumuusika kontserti, Kuressaare Püha Nikolai kirikus oli väljas festivali jaoks kujundatud näitus jpm. Kogu programm oli läbi mõeldud ja ülimalt suurejooneline.

Festival hakkas kohe alguses elama „oma elu” – ametliku programmi kõrvale tekkinud paralleelne Jumala juhitud „kõrvalprogramm”. Nii viidi spontaanselt tekkinud mõtte ajel läbi lapsukese ristimise sakrament Kuressaare Püha Nikolai kirikus, loeti üheskoos Jumalaema akafisti Odalätsi allikatel, toimusid pidulikud öhtusöömaajad Reomäe skiitas, spontaanne Orest Kormašovi ikooniloeng, ühised hommiku- ja öhtupalvused, vestlused, alguse said uued sõprussuhted ja kõik muu, mis täidab südame rahu ja õnnetundega.

Õigeusu festival oli õigupoolest 8-päevane palverännak, õigeusklike suguvõsa kokkutulek, mille jooksul sai selgeks, et taolisi kohtumisi on hingess väga taga igatsetud,

Liturgia Mustjala prohvet Eeliase kirikus. Foto: Terje Palli

neid on hädasti vaja nii igaühe enda kui ka õigeusu tugevdamise seisukohalt. Kust festivali korraldaja Marina Treima leidis loovust, jõudu, pealehakkamist, julgust ja aega nii mahuka sündmuse ettevõtmiseks, jäab aga saladuseks aegade lõpuni.

Festivali tegelikku suurust näitab asjaolu, et see ei ole veel lõppenud, vaid annab

tunnistust oma kohalolust veel tänaseni meie südameis ja mõttelis ning on põlvkondadevaheliseks sillaks õigeusu traditsiooni jätkumisel. Festivali lõpus kostuv Tornimäe kiriku võimas kellahelin andis meile, kohalolijaile, selleks kuhjaga lootust. Palju õnnistusrohkeid aastaid Eesti Apostlik-Õigeusu Kirikule!